

problematika megoldásával. Egy idő után az állam is szükségesnek látta egy speciális szervezet létrehozását, mely egyrészt az állami könyvtárosokat képzé ki, másrészt a könyvtárosképzés különféle formáinak koordinálására hivatott. Így alakult meg 1964-ben az *École Nationale Supérieure des Bibliothèques (ENSB)* az országos könyvtáros főiskola. Ez a főiskola először Párizsban, a Nemzeti Könyvtár területén működött, majd 1974-ben Villeurbanne-ba, feladatának megfelelő környezetbe és épületbe települt át.

A könyvtáros főiskola az Egyetemi Minisztérium fennhatósága alá tartozik.

Feladatai:

a) Könyvtári tisztviselők képzése

A Nemzeti Könyvtár, az egyetemi könyvtárak és a nagy tudományos intézetek könyvtárai az Egyetemi Minisztériumtól, a közkönyvtárak, a központi kölcsönző könyvtárak és a városi könyvtárak pedig a Kulturális és Kommunikációs Minisztériumtól függenek direkt vagy indirekt módon. Az ENSB a könyvtárak e körének alkalmazottait képezi ki.

A főiskolára történő felvételt vizsga előzi meg. A felvehető hallgatók száma mindig a jelentkezők minőségétől, illetve az álláshelyektől függ. A felvettek már aktív és fizetett dolgozók, akik szerződésben vállalják, hogy a képzés befejeztével 10 évig állami szolgálatban maradnak. A képzés ideje alatt fizetésüket változatlanul folyósítják. Az oktatás ingyenes.

A felvételhez szükséges: „*licence*” vagy „*maîtrise*” doktorátus; mérnöki vagy politikai iskolai diploma. A korhatár 30 év. A felvételi vizsga nem szakkérdésekből áll, hanem általános ismeretekre és műveltségre terjed ki. Írásban egy francia szöveg rezüméjét kell elkészíteni, illetőleg egy francia szöveg szabadon választott idegen nyelvre történő lefordítása a feladat. A szóbeli vizsga keretében általános műveltséget érintő beszélgetésre kerül sor, és egy nem-francia nyelvű szöveget kell referálni.

A képzés időtartama 1 év.

Az alábbi adatok világosan mutatják a jelentkezők szelektálásának szükségességét:

Év	Felvettek száma	Jelentkezők száma
1974	35	793
1975	41	1052
1976	33	1044
1977	19	1137
1978	20	965

b) Külföldi könyvtárosok képzése

A főiskola évente kb. 20–25 külföldi hallgatót vesz fel. A jelentkezők legnagyobb része az ún. Francia-Afrikából való. A képzés 1 éves, de e hallgatók részére

kívánság szerint még egy második évet is szerveznek gyakorlati tapasztalatszerzés céljából Franciaország területén.

c) A regionális képzések igazgatása és koordinálása

Számos más könyvtárnak is vannak képzési szükségletei. Az ezek kielégítésére szervezett képzés egy éven át kb. heti 10 órában történik. E forma 25 városban honosodott meg, az általa nyújtott képesítés a *Certificat d'aptitude aux fonctions de bibliothécaires (CAFB)*.

Az elmúlt éveket a következő adatok jellemzik:

Év	Felvettek száma	Jelentkezők száma
1974	523	978
1975	523	1109
1976	541	976
1977	516	1153
1978	488	1278

A felmérések szerint a felvettek 40%-a már könyvtárban dolgozott, s a tanulmányok befejeztével jobb beosztást kapott, 25%-a pedig a képesítés révén kerülhetett könyvtári állásba.

d) Továbbképzés és kutatás

A cél a szakismeretek elmélyítése, felfrissítése, valamint szakmai gyakorlatok szervezése. Különös hangsúlyt az új technikák alkalmazásának megismertetése kap.

/M. Merland igazgató szóbeli tájékoztatása alapján/

(Csengődy Lászlóné)

Miért oktatjuk a könyvtárhasználót?

A könyvtárhasználókat a következő indítékok alapján érdemes – és kell – oktatni:

a könyvtárhasználat fontos része annak az önképzési folyamatnak, mely ma már az embert egész életén keresztül elkíséri;

a jelenlegi oktatási gyakorlat az előadások helyett mindinkább szemináriumokkal és egyéb aktív módszerekkel él, s ezek önálló munkát tételeznek fel az anyaggyűjtésben;

terjed egy egészséges könyvtárosi filozófia: nem szabad megvárunk, amíg a felhasználó kérdésekkel áraszt el bennünket, célszerűbb az ismereteket mindenki számára preventív módon hozzáférhetővé tenni.

Az oktatásban jelenleg inkább a folyamatjelleg kap hangsúlyt a megszerzett tudással szemben. A könyvtárhasználók képzésénél is felmerül a kérdés: hogyan terjeszthető ki a könyvtárhasználati képzés az ember életpályájának egészére, illetve *hogyan hozható egyensúlyba a folyamat és eredménye*. További kérdés, hogy ki tanítsa a könyvtári felhasználót: a könyvtáros vagy a pedagógus?

A jelenlegi képzés két feltevésen alapul:

a) a könyvtáros feladata, hogy a felhasználókat a könyvtár használata és az irodalomkutatás rejtelseibe bevezesse;

b) a könyvtárhasználat és az irodalomkutatás formális keretek közt oktatható.

A szerző véleménye szerint mindkét feltevés helytelen. A szakmai képzés keretén belül és az oktató személyzet bevonásával kell lebonyolítani ezt a képzést. Jóval korábban kell megkezdeni a könyvtárhasználattal és az információval való foglalkozást, mint eddig. Igen lényeges megjegyezni, hogy *az információval való hatékony foglalkozás a modern társadalom egyik legfontosabb problémája*.

A felhasználók részére szervezett tanfolyamok használati kétséges, hacsak nem olyan könyvtárosok tartják az előadásokat, akik egy másik szakterület szakértői is. A könyvtáros feladata a kurzusok szervezése lenne.

Milyen is legyen a felhasználók képzése? A vele kapcsolatos követelmények az alábbiak:

a) az egyetemi (ill. iskolai) képzés integráns részének kell lennie;

b) egy-egy szaktárgy előadója (oktatója) legyen felelős a képzésért;

c) eközben tudatosítani kell a könyvtárak szerepének fontosságát az információ és a kommunikáció folyamatában.

Az oktatás csak alapelveket tisztázzon, ne menjen bele a részletekbe. A hallgatók mindössze azt tanulják meg, hogy a könyvtárak fontos információforrások lehetnek, s bár használatuk szükségszerűen kissé bonyolult, ám a személyzet tud és hajlandó is segíteni a felhasználónak, amennyiben ez szükséges. Ahhoz, hogy pontosan meghatározhatjuk, hogy milyen segítségre van szüksége a felhasználónak, fel kell ismernünk azt a tényt, hogy a felhasználók zöme inkább gyakorlati ember, mint kutató. A felhasználók képzése során ezért az egyik legnagyobb hiba azt feltételezni, hogy minden egyetemi hallgatóból elszánt kutató lesz, s emiatt a legbonyolultabb eszközök használatára lesz szüksége. Ez ekkor túl sok, később viszont — a felejtés folytán — már túl kevés lesz.

Összefoglalva, *a könyvtárosok ne szervezzenek formális tanfolyamokat a felhasználók részére, az általános jellegű könyvtárak pedig ne nyújtsanak szakosított információszolgáltatásokat. A felhasználó képzése helyett a könyvtárosokat kellene alaposabb*

képzésben részesíteni, hogy méltó segítőtársai lehessenek a felhasználóknak. A felhasználók igényei annyira sokfélék és előre ki sem számíthatók, hogy többségük nem illeszthető bele semmiféle kurzus vagy információszolgáltatás tartalmába. Az online információszolgáltatások elterjedésével párhuzamosan nő az információszakember szerepe, aki a felhasználó és az adatbázis közötti közvetítőként funkcionál.

/LESTER, R.: *Why educate the library user? = Aslib Proceedings*, 31. köt. 8. sz. 1979. p. 366–380./

(Pröhle Éva)

A számítógépes online információkeresés oktatása

A kaliforniai egyetem számítógépes információszolgáltatási csoportja (*Computerized Information Services, CIS*) kapta azt a feladatot, hogy oktatási programot szervezzen az egyetem munkatársai számára, amelynek során elsajátíthatják az online információkeresés technikáját.

A CIS megalakulásának első éveiben szelektív információterjesztési (SDI) szolgáltatásokkal foglalkozott. A 70-es évek közepén *fokozatosan áttért az online keresésre és az erre alapuló információszolgáltatásokra*. Az online keresést eleinte a MEDLINE rendszerben, később a Lockheed rendszer adatbázisaiban és más nagy amerikai szolgáltató központok adatbázisaiban végezte. Ezzel párhuzamosan néhány munkatársa az online keresés technikájának elsajátítására alkalmas oktatási programot dolgozott ki. A továbbiakban erről lesz szó.

Az oktatási program áttekintése

Az oktatás az első években a *profilszerkesztők*, vagyis a szolgáltatás közvetítőinek képzésére irányult. Ezekben a tanfolyamokon mintegy 150 hallgató vett részt, közöttük a számítógépes információkeresésben és -szolgáltatásban már jártas, ám az online keresésben még kezdő könyvtárosok, információszolgáltatásos munkatársak is.

Az oktatási program összetevői a következők voltak: *bevezető órák* azzal a céllal, hogy a résztvevők eldönthessék, hogy folytassák-e a kurzust, vagy hagyják abba, mivel az számukra érdektelennek ígérkezik (később az ilyen órák számát erősen csökkentették);

keresési ismeretek oktatása kezdő és haladó szinten;

keresési gyakorlatok a Lockheed DIALOG és az SDC (Systems Development Corporation) ORBIT információkereső rendszerének igénybevételével (mindkét rendszer számos adatbázist tartalmaz);